8 සාහිත්‍ය රස වින්දනය හා විචාරය

සහෘදයා තුළ චමත්කාරයක් ජනනය වන පරිදි කරන ලද ලිඛිත නිර්මාණ, සාහිත්‍යයට අයත් ය. මෙවැනි චමත්කාරයක් ජනනය කරන නිර්මාණ, කාව්‍යය වශයෙන් ද හැඳින්වේ. කවියකු කවියක් නිර්මාණය කිරීමෙන් අපේක්ෂා කරන්නේ කිසියම් අපූරු අත්දැකීමක් සූචනය කොට පාඨකයා තුළ චමත්කාරයක් දැනවීම බව මහාචාර්ය විමල් දිසානායක නවකවිසරණිය කෘතියේ දී පෙන්වා දී ඇත. ගද්‍ය කාව්‍ය (නවකතා - කෙටිකතා), පද්‍ය කාව්‍ය, චම්පු කාව්‍ය (ගද්‍ය - පද්‍ය මිශ්‍ර) දෘශ්‍ය කාව්‍ය (නාට්‍යය) ආදි විවිධ සාහිත්‍ය නිර්මාණවල මූලික අරමුණ රස නිෂ්පත්තිය යි. රස වින්දනයට අදාළ සහජ ශක්තිය වාසනා ගුණය යි. රසය යනු විඳ ගත යුත්තකි.

උසස් ශිෂ්ටාචාරයක් හා සභ්‍යත්වයක් සහිත රටක සාහිත්‍යය උත්තරීතර තත්ත්වයක පවතී. අනුරපුර, දඹදෙණි, කුරුණෑගල, කෝට්ටේ වැනි සාහිත්‍ය යුග ඊට සාක්ෂ්‍ය දරයි. මෙලෙස සාහිත්‍යය පෝෂණය වීම කෙරෙහි ප්‍රතිභාසම්පන්න නිර්මාණකරුවන් සිටීමත් එබඳු නිර්මාණ රස විඳීමට හැකි සංවේදී මනසකින් හා වාසනා ගුණයෙන් යුතු රසික පිරිසක් සිටීමත් යන කරුණු හේතු වී ඇත. සාහිත්‍ය නිර්මාණය හුදකලාව තිබිය යුත්තක් නො වේ. එය කියවිය යුතු ය. එය රස විඳිය යුතු ය. විචාරය කළ යුතු ය. සාහිත්‍ය නිර්මාණයක් රස විඳීමට හා විචාරය කිරීමට මග පෙන්වීමක් මේ පාඩමෙන් ලබා දෙයි. එහි දෙවන කොටස පරිශීලනයෙන් සාරාංශකරණය ගැන අවබෝධයක් ලැබිය හැකි ය.

සාහිත්‍ය රස වින්දනය යනු පුද්ගල වේදිතයකි. රසය විඳින තැනැත්තා සහෘදයා ලෙස හැඳින්වේ. එනම් සාහිත්‍යකරුවාට සමාන හදවතක් ඇත්තෙකි.

> "සරසවිය බැලුමසෙක්නි - වෙත්වා කිවි දනෝ
> පෙදෙහි රසහව් විඳුනා - දෙනෙතා ඉතා දුලබෝ"

කව් සිළුමිණ - II පරාක්‍රමබාහු

(සරසවියගේ බැලුම් මාත්‍රයකින් වුව කෙනෙකු කවියකු වනු ඇත. එහෙත් කවියෙහි රසභාව විඳින ජනයා නම් ඉතා දුලබ ය.)
සාහිත්‍ය නිර්මාණයක් රස විඳීමේ අග්‍රඵලය සිත පිරිසිදු බවට පත් වීම යි. එබැවින් රස වින්දනය යනු අධ්‍යාත්මය පෝෂණය කර ගැනීමකි.

සාහිත්‍ය විචාරය යනු තමා සාහිත්‍ය නිර්මාණයෙන් විඳි රසය පිළිබඳව කරනු ලබන ප්‍රකාශනයකි. රස විඳින සියලු දෙනාට ම මේ කාර්යය නිසි ලෙස කළ නො හැකි ය. විචාරකයා කාව්‍යයේ ඇති වාච්‍යාර්ථය මෙන් ම ව්‍යංග්‍යාර්ථය ද වටහා ගත යුතු ය. සාමාන්‍ය ලෝකයාට විෂය නො වූ වින්දනයක් ඔහු ලබා ගනී. සාහිත්‍ය නිර්මාණයක් විචාරය කළ යුත්තේ මෙසේ ය යි සම්මත රීතියක් නැත. එහි ස්වරූපය විවිධ අයුරින් වෙනස් වේ. එනම්: සහෘදයාගේ සිතුම් පැතුම්, බුද්ධි මට්ටම හා කෘතියේ ස්වභාවය අනුව යි.

සාහිත්‍ය නිර්මාණයක සාර්ථක අසාර්ථක බව මැනිය හැක්කේ මධ්‍යස්ථව සිට එය විචාරය කිරීම මගිනි. විචාරය ද එක්තරා ආකාරයක කලාවකි. විචාරයේ අරමුණ සාහිත්‍ය කෘතියේ ගැබ් වී ඇති රස ඉස්මතු කොට දක්වමින් එයට යම් බාධා ඇති වී නම් ඒවා පෙන්වා දීම ය. සාහිත්‍ය නිර්මාණයෙන් රචකයා තම අධ්‍යාශය කෙතෙක් දුරට ඉටු කර ගැනීමට සමත් වී ද, අසමත් වී ද යනු විචාරයේ අවසාන නිගමනය යි.

යම් සාහිත්‍ය නිර්මාණයක් රස විඳීමේ දී හෝ විචාරය කිරීමේ දී විචාරක අවධානයට යොමු විය යුතු පියවර කිහිපයකි.

- ★ සාහිත්‍යකරුවාගේ පරමාර්ථය කුමක් ද?
- ★ ඒ සඳහා ඔහු භාවිත කළ උපක්‍රම මොනවා ද?
- ★ එකී උපක්‍රම මගින් ඔහුගේ පරමාර්ථය සාර්ථක වී ද අසාර්ථක වී ද?

පරමාර්ථය කුමක් ද යන්න විමසීමේ දී විචාරක අවධානයට ලක් විය යුතු අංග 2කි. එනම්,
නිර්මාණයෙන් සාහිත්‍යකරුවා අපේක්ෂිත අරමුණ කුමක් ද?
එම අරමුණ ඉටු කර ගැනීමට විෂය කර ගත් අත්දැකීම/වස්තුවිෂය/අනුභූතිය කුමක් ද?

> 'වැහි වලාකුළ පෑ කළු යැයි ඔබේ
> නො හොබිති'යි කිසි ලෙස් නො සතොස් නොවන්
> සිරුර පෑයෙනු, ගත් සුදනෝ ලොවේ
> නො හඳුනත් උතුමන් ගුණයෙන් විනා'

වැහි වලාකුළ - කුමාරතුංග මුනිදාස

මෙහි කවියාගේ අරමුණ වී ඇත්තේ සුදන - දුදන ගති කියා පෑම ය. එනම් පුද්ගලයා හඳුනා ගත හැක්කේ වර්ණයෙන් නො ව ක්‍රියාවෙන් බව මෙයින් කියැවෙයි. කවියා මේ සඳහා අත්දැකීම/වස්තු විෂය කර ගනු ලබන්නේ ස්වභාව ධර්මයේ අපූර්ව නිර්මාණයක් වූ වැහි වලාකුළ යි.

නිර්මාණකරුවා අත්දැකීම් ලබා ගන්නා විධි ක්‍රම තුනකි.

1. පෞද්ගලිකව ලබා ගන්නා අත්දැකීම්
2. අනුන්ගෙන් අසා දැනගත් අත්දැකීම්
3. ජනමාධ්‍ය හෝ පොත පත ඇසුරින් ලබා ගන්නා අත්දැකීම්

පෞද්ගලික අත්දැකීම් යනු තමා ම ලද අත්දැකීම් ය.

> “ගම් පෙරළිය ලියනු සඳහා මගේ කල්පනාව පිබිදුණේ කිසියම් අත්දැකීම් මාත්‍රයක් නිසා නො වේ. කයිසාරුවත්තේ පවුලේ ජීවිතය නිසයි. ඒ පවුල පිළිබඳ කතාව රචනයට වස්තු කොට ගත්තේ මගේ ළඟ ම නෑයන් පිළිබඳ මගේ අත්දැකීම්. මගේ මව්පියන්, සහෝදරියන්, මහප්පා, බාප්පලා, මාමලා ආදීන්ගේ පවුල්වල උදවිය ද මා ඉතා කුලුපගව ඇසුරු කළා. ඔවුන් පිළිබඳ අත්දැකීම් තමා ගම් පෙරළිය රචනා කරන්නට මගේ කල්පනාව පිබිදවූයේ. ”

නිර්මාණ පසුබිම

> “උපසකම්මා නමැති කෙටිකතාව ලියන්න මගේ කල්පනාව පුබුදන ලද්දේ මා පාසලේ උගන්නා කාලයේ ලැබූ අත්දැකීමක්.”

නිර්මාණ පසුබිම

මාර්ටින් වික්‍රමසිංහයන්ගේ ඉහත සඳහන් ප්‍රකාශ මගින් පෞද්ගලික අත්දැකීම් නිර්මාණකරුවාට වැදගත් වන බව පැහැදිලි වේ.

> “රාජතිලක ලයනල් හා ප්‍රියන්ත පොතේ රාජතිලකගේ චරිතය නිර්මාණය කිරීමේ දී මූලික වශයෙන් නම් මට මතක් වුණේ අපේ පළාතේ ඉන්න ප්‍රභූවරයෙක්.”

නිර්මාණ පසුබිම

නිර්මාණකරුවා ඇසුරු කරන සමාජයෙන් ද අත්දැකීම් ලබා ගන්නා බව මහගම සේකරගේ ඉහත ප්‍රකාශයෙන් පැහැදිලි වේ.

පුවත්පත්වල හා වෙනත් ජනමාධ්‍යවල පළ වන තොරතුරු ද කවියා තම අත්දැකීම් සඳහා යොදා ගනී.

“අවුරුදු දෙසීයක් ජීවත් වීමෙන් ලැබිය නො හැකි අත්දැකීමක්, මානව චරිතය පිළිබඳ දැනුමටත් තැන්පත් නුවණටත් වැඩි අත්දැකීමක් ජාතක කතා පොත උගැන්මෙන් ලැබිය හැකි ය” යි මාර්ටින් වික්‍රමසිංහ මහතා පවසයි.

නිර්මාණකරුවා විවිධ ආකාරයේ අත්දැකීම් පාදක කර ගනු දක්නට ලැබේ. කිසියම් අවස්ථාවක්, සිදුවීමක්, විචාර චින්තාවක්, කතා ප්‍රවෘත්තියක්, සුන්දර සංකල්පයක් හෝ අද්භූත සංකල්පයක්, සමාජ විෂමතාවක්, සමාජ අසාධාරණයක්, දේශපාලන ගැටලුවක්, පවුල් අර්බුදයක් ආදි විවිධ තේමා යොදා ගනු දක්නට ලැබේ.

කුමන අත්දැකීමක් තෝරා ගත්ත ද එහි අපූර්වත්වයක් හෙවත් නවතාවක් ද අර්ථාන්විත භාවයක් ද පැවතිය යුතු ය.

රචකයා තෝරා ගත් අත්දැකීමෙහි වැදගත්කම හා එයින් සමාජයට සිදු වන මෙහෙවර කෙතෙක් ද යන්න විචාරකයාගේ විමසුමට ලක් විය යුතු ය.
නිර්මාණයේ සාර්ථකත්වය සඳහා රචකයා යොදා ගත් උපක්‍රම කෙරෙහි ද අවධානය යොමු විය යුතු ය.
භාෂාව, සංකල්ප රූප, විරිත හෝ රිද්මය, සම්ප්‍රදාය ආදි කරුණු ඒ අතර ප්‍රධාන වේ.

භාෂාව යනු නිර්මාණකරුවාගේ සාහිත්‍ය මෙවලම යි. මිනිස් සිතේ හට ගන්නා අදහස් හා හැඟීම් ප්‍රකාශ කරන උපකරණය භාෂාව යි. විද්‍යාඥයා පරිහරණය කරන භාෂාව නිශ්චිතාර්ථ දැනවුව ද සාහිත්‍යකරුවා ධ්වනිපූර්ණ බස් වහරක් භාවිත කරයි.

මේ අනුව සාහිත්‍යකරුවා යොදා ගන්නා භාෂාවේ විශේෂ ලක්ෂණය හැඟීම් දැනවීමේ ශක්තියයි. එය **භාවික ගුණය** ලෙස හැඳින්වේ.

කාව්‍ය භාෂාවේ පැවතිය යුතු තවත් ලක්ෂණයක් වන්නේ **අපූර්ව පද සංඝටනය** යි. එනම් ව්‍යවහාරයේ දී එකට නො යෙදෙන යෙදුම් සාහිත්‍යකරුවා එකට භාවිත කරයි.

"වැහිපොද එකිනෙක වැටෙනව බලාපන්කො පොළව උඩට
පොළව ලොවිනවා වැහිපොද දිව දික් කරලා හනිකට."

වක්කඩ බඳිමු - ගුණදාස අමරසේකර

සාහිත්‍යික භාෂාව වාර්තා භාෂාවෙන් වෙනස් වන්නේ සාහිත්‍යකරුවා රූපකාර්ථයට හා අලංකාරෝක්තියට මුල් තැන දිය යුතු බැවිනි. එහි රූපකාර්ථවත් බවක් ඇති වන්නේ කවියා අපූර්වත්වයක් ඇති වන පරිදි පද සංඝටනය කිරීම හේතුවෙනි.

"පෙරදිග ගොරහැඬි රකුසෝ
මගෙ ධ්‍යානය ඇයි කඩන්නේ
නිදා ගන්න පොරව ගත්ත
කළු රෙදි පොට
මොකට ද මේ
තීරුවලට ඉරා දමන්නෙ."

උදය - සිරි ගුනසිංහ

සංකල්ප රූප යනු වචන මගින් ඉදිරිපත් කෙරෙන චිත්‍රයකි. එනම්: සාහිත්‍ය නිර්මාණයක් පරිශීලනයෙන් පසිඳුරන් මගින් පාඨක මනසට පිවිස පාඨකයාගේ භාව ප්‍රබෝධනයට හේතු වන වචන සංයෝජනය යි. 'වාක් චිත්‍ර' යනුවෙන් ද සංකල්ප රූප හැඳින්වේ. මනෝ රූප, ඉන්ද්‍රිය රූප, චිත්ත රූප වැනි නම්වලින් ද මේවා හැඳින්වේ.

සංකල්ප රූප නිරූපණයට කවියා උපකාර කර ගනු ලබන්නේ කාව්‍යාලංකාර ය. නිර්මාණයේ අර්ථ ධ්වනිය හා ශබ්ද ධ්වනිය කෙරේ කාව්‍යාලංකාර බලපායි. කාව්‍යයේ අර්ථ රස ශබ්දයේ උද්දීපනය කර දැක්වීමට යොදා ගනු ලබන උපමා රූපක ආදි යෙදුම් කාව්‍යාලංකාර ගණයට අයත් වේ.

උපමා

උපමාව යනු උපමාවාචී නිපාතයක් යොදා ගනිමින් වස්තුවක් තවත් වස්තුවකට සමාන කර දැක්වීම යි. මෙයින් පුද්ගල සිත තුළ සංකල්ප රූප මැවීමට ඉඩ ප්‍රස්තා සැලසේ. තම අත්දැකීම රසිකයාට සමීප කරලීමට සාහිත්‍යකරුවාට ඉඩ කඩ සැලසේ.

“මේ නේත්‍රද්වය නිසා ඇ සුනේත්‍රා නම් වන්නී ය. ඒ වර්ණයෙන් හා දීප්තියෙන් **ඉඳුනිල්මිණි රුවනක් බඳු** ය. නොහොත් විනිවිද පෙනෙන **පැහැපත් අහසකට බඳු ය.** ඇගේ රන්වන් මුව කුඩා ය; **ජපා පුෂ්පයක් (රෝස මලක්) බඳු** ය. දත් දෙපළ සිහින් ය. දීප්තිමත් ය. කපා ඔප මට්ටම් කරන ලද හෙයින් **විදුරුමිණි දෙපළක් මෙන්** සිළුටු ය. සම ය. හේ **මල්පෙති යුවළක්ව** දෙතොලින් ආවරණය වුව ද සිනාසෙන කල **පුෂ්ප ගර්භයක් මෙන්** විකසිත වන බැවින් සිනහවට ම සැදුණු මුව පියුමෙකැ”යි කිය යුතු ය.

සුනේත්‍රා - ඩබ්. ඒ. සිල්වා

සුනේත්‍රා කුමරියගේ රූ සපුව වර්ණනා කිරීමට ලේඛකයා උපමා යොදා ගත් අයුරු විමසා බලන්න.

වතින් සොමි සඳ වූ
තෙනෙන් රන් පෙඳ වූ
රන්ලිය සිරින් බඳ වූ
දියණියන් තම ළඟට කැඳ වූ

කාව්‍යශේඛරය - රාහුල හිමි

බමුණු දුවගේ මුහුණ සෞම්‍ය චන්ද්‍රයාටත් පයෝධර රන් පන්දුවලටත්, ශරීරය රන් වැලකටත් කවියා උපමා කර ඇත.

රූපක

රූපකය යනු නිපාතයක් යොදා නො ගෙන වස්තුවක් සතු ලක්ෂණ තවත් වස්තුවකට ආරෝපණය කර දැක්වීමකි.

කතා බහෙන් සිනාසෙමින්
ජීවිතයේ ගිරිදුර්ගය
නගින
සොඳුරු ගැහැනිය ඔබ.

අසන් පත්තිනි දේවතාවී - මොනිකා රුවන් පතිරණ

"ඒක නො වෙයි මහාධිකරණතුමනි, ප්‍රශ්නය මේ මවගෙ හදවත ඇතුළත බුර බුරා නගින දුක්ගින්දර යි."

හුණුවටයේ කතාව - හෙන්රි ජයසේන

ඉහත උපුටා ගැනීම්වල යෙදී ඇති 'ජීවිතයේ ගිරිදුර්ගය', 'දුක්ගින්දර' රූපකවලට නිදසුන් කළ හැකි වේ.

අතිශයෝක්තිය

අතිශයෝක්තිය යනු යමක පවත්නා ස්වාභාවික තත්ත්වය ඉක්මවා උත්කර්ෂයෙන් යුතුව වර්ණනා කිරීම යි.

සිසිවන වුවන ඉඟ සුඟ ගත හැකි මිටින
නිසි පුළුලුකුල රිය සකයුරු තිසර තන
දිසි රනලියෙව් රූ සිරි යුත් මෙපුරඟන
ඇසිපිය හෙළන පමණින් නොවෙති දෙවඟන

සැළලිහිණි සංදේශය - රාහුල හිමි

ස්වභාවෝක්තිය

ස්වභාවෝක්තිය යනු යමක ස්වභාවය ඇති සැටියෙන් ම පැවසීම යි.

සාර පලය අඹ දඹ රඹ ද වල්පිට
මීර ජලය ඇළ දොළ කඳු පිටින් බට
නෑර ලොලය වඩවන දුටු දනන් තුට
කෑර ගලය වැජඹෙයි මේ ලෙසින් සිට

හංස සංදේශය - වීදාගම මෛත්‍රිය හිමි

කෑරගල ගමෙහි සුන්දරත්වය පවත්නා අයුරින් ම වර්ණනා කිරීමට කවියා සමත්ව ඇත. මෙලෙස යොදා ගන්නා කාව්‍යාලංකාර නිර්මාණකරුවාගේ අරමුණට කොතෙක් උචිත ද යන්න හා එහි අපූර්වත්වය (නව්‍ය බව) පිළිබඳව ද විමසා බැලිය යුතු ය.

ශබ්ද රසය

සාහිත්‍ය නිර්මාණයක විමසා බැලිය යුතු අනෙක් ලක්ෂණයක් නම් ශබ්ද රසය යි. ශබ්ද රසය දැනවීම සඳහා නිර්මාණකරුවන් බොහෝ විට යොදා ගන්නේ අනුප්‍රාසය යි. අනුප්‍රාසය යනු එක ම අකුර හෝ එක ම පදය නැවත නැවත යෙදීම යි. මෙයින් නිර්මාණයක අර්ථ රසය මෙන් ම ශබ්ද රසය ද ජනනය වේ.

"සවනක් ගන බුදුරැසින් මුළු ලොව සදමින් වඩුත් වඩුත් සියලු රැසින් සැදෙත් සැදෙත් ගෙයි ගෙයි පිල්සක් විදහා මොනරු නටත් නටත් මැදිරියෙහි හුන් ගිරා සැලළිහිණි ආදි පක්ෂීන් පියා පැහැර හඬත් හඬත්..."

බුත්සරණ - විද්‍යාචක්‍රවර්ති

මෙහි වඩුත් වඩුත්, සැදෙත් සැදෙත්, ගෙයි ගෙයි, නටත් නටත්, හඬත් හඬත් ආදි වශයෙන් පද නැවත නැවත යෙදීමෙන් ගීතවත් බව වැඩි වී ඇති අයුරු පෙනේ.

වෙරළ ඉගිළ, තුළ රළ වැළ ලෙස	උලෙළ
නැබළ පටළ පෙළ ලෙළවමිනි කෙළ	කෙළ
කරළ කෙරළ මොළ බළ දළ දප	පහළ
පුවළ සිහළ දළ බළ මුළු නිති	ඔසළ

ගිරා සංදේශය

මහත් වූ පළිහ ලෙළවමින් ක්‍රීඩා කරමින් කර්කශ වූ කේරළ හමුදාවන්ගේ එඩි පහ කළ සිංහල සේනාව මහ මුහුදෙහි රළ පෙළ වැනි ය යි විචිත්‍රවත් ලෙස ශබ්ද රසය දනවමින් කීමට හැකි වුණේ 'ළ' කාරය යොදා ගැනීම මගිනි. එය අනුප්‍රාසය යි.

එළිසමය මගින් පද්‍ය නිර්මාණයකට අලංකාරයක් ලැබේ. එළිසමය යනු පද්‍ය පාදයන්හි කෙළවර හෝ කීප තැනක සමාන අකුරකින් කෙළවර වන අයුරින් පද යෙදීම යි. මේ මගින් රසයට උචිත තාලානුරූප බවක් ඇති කෙරේ. පද අවසානයෙහි වන එළිසමය එළිවැට යනුවෙන් ද හැඳින්වේ.

පැ හැ ස ර ණි ය	මිණි පැ මි ණි ය	කොත්	අගට
බඳ කි කි ණි ය	ද ද ගි හි ණි ය	විමන්	වට
නොව පැ ර ණි ය	ව න ර ම ණි ය	විටින්	විට
සැ ල ළි හි ණි ය	ව දු කැ ල ණි ය		පුරවරට

සැලළිහිණි සංදේශය - රාහුල හිමි

ඇතැම් පද්‍ය නිර්මාණවල ආයාසයෙන් යුතුව කීප පළක එළිසමය තැබීමට ගොස් අසාර්ථක වූ අවස්ථා ද දක්නට ලැබේ.

නිර්මාණයක් රස වින්දනයේ දී, විචාරයේ දී අවධානය යොමු කළ යුතු තවත් වැදගත් කරුණක් නම් කවියා යොදා ගත් **විරිත හෝ ලය** කොතෙක් දුරට ඔහුගේ අරමුණ සාර්ථක වීමට උපකාරී වූවා ද යන්න යි. සඳැස් කාව්‍යයක විරිතක් දක්නට ලැබෙන අතර නිසඳැසක දක්නට ලැබෙන්නේ පද සංඝටනාව අනුව ජනනය වන ලයකි. විරිත ගොඩ නගා ගනු ලබන්නේ පද්‍ය පාදයේ යොදා ගන්නා මාත්‍රා ගණන අනුව යි. ප්‍රතිභා සම්පන්න කවියා වස්තුවට උචිත ලෙස විරිත තෝරා ගැනීමට සමත්කම් දක්වා ඇති ආකාරය පහත දැක්වෙන පද්‍යාවලින් පැහැදිලි වේ.

සඳවා සුදු වැලි පිවිතුරු
බඳවා රන් දද පියකරු
සිටුවා දොර දොර රඹතුරු
තබවා පුන් කුඹු විසිතුරු

(මාත්‍රා 12)

ගුත්තිල කාව්‍යය

ළග ළගවා උනුනට කර වාදය
නොවරදවා වීණා පද වාදය
රඟ අඟවා සුරඟන රඟ බේදය
සෙද කරවා රජ සබය පබෝදය

(මාත්‍රා 16)

ගුත්තිල කාව්‍යය

විදෙන ලෙළෙන නරු බර පුළුලුකුළ රැඳී
හෙළන නගන අත නුවනග බැලුම් දිදී
රුවින දිලෙන අබරණ කැලුම ගත යෙදී
සැලෙන පහන සිළු වැනි රඟන ලිය සැදී

(මාත්‍රා 18) මෙය සමුද්‍රඝෝෂ විරිත ය - වඩාත් ප්‍රකට විරිතකි)

මයූර සන්දේශය

රූ රැසේ අඳිනා ලෙසේ අත් ලෙළ දිදී විදුලිය පබා
රන් රසේ එක් වන ලෙසේ වෙණ නාදනූ පා තබ තබා
කම් පසේ දෙන සර ලෙසේ දෙස බල බලා නෙතගින් සබා
මම් කෙසේ පවසම් එසේ වර සුර ළඳුන් දුන් රඟ සොබා

(මාත්‍රා 26)

ගුත්තිල කාව්‍යය

විරිත මෙන් ම කාව්‍යයේ ලය ද පාඨක මනසෙහි රසය දැනවීමට බොහෝ දුරට ඉවහල් වේ.

සිදාදියට එන්නට මට
බුද්ධිය උඹ තමයි එදා
පාර කියා දුන්නේ
ගමෙන් උරුම වූ වස්තුව
පොදියක් බැඳ කර තියාන
උඹේ බහට රැවටීලයි
සිදාදියට ආවේ.

ගම අමතකයි - මහගම සේකර

සිලිලාරෙක හෙල්මැලී
පෙති අතරින් සැලි සැලී
කනට නොයෙන සිතට දැනෙන
සිලි සිලියක පැටලිලා

සිනා කුමරි - චන්ද්‍රරත්න මානවසිංහ

කවියා නිරූපණය කරන සිදුවීම හෝ අවස්ථාව විරිත හෝ රිද්මය හේතු කොට ගෙන රසික මනසෙහි චිත්තරූප ජනනය කිරීමට සමත් වේ.

කවියා පද්‍ය නිර්මාණයේ දී යොදා ගන්නා ආකෘතිය හෙවත් ස්වරූපය ද විවිධාකාර ය. කාව්‍ය ආකෘතිය යනු එහි බාහිර හැඩය යි. එය අන්තර්ගතයට අනුකූලව විවිධාකාර වෙයි. පැරණි කාව්‍ය නිර්මාණවල ආකෘතිය කෙරේ විශේෂ සැලකිල්ලක් දැක්වුව ද නූතන කවියා ඒ කෙරේ වැඩි සැලකිල්ලක් නො දක්වන බව පෙනේ.

සාහිත්‍ය විචාරක මතයට අනුව කාව්‍යයක ආකෘතිය මගින් ශබ්ද ධ්වනි හා අර්ථ ධ්වනි යන දෙක ම මතු කළ හැකි ය. විවිධ ආකෘති අනුව ලියැවුණු පද්‍ය කීපයක් හඳුනා ගනිමු.

සිවුපද කාව්‍ය

පැසෙයි නිබඳ සුවඳැල් කෙත්වත් අවට
ඇසෙයි ළමා වසු පැටියන් හඬ දුරට
දිසෙයි වෙහෙර එහි සුර විමනක් ලෙසට
රසෙයි අමා රසමය ඒ පියස දුට

හංස සංදේශය

ගී කාව්‍ය

පුර යෝනන් වුවන්
නුවන් පිළිබිඹු දිස්නා
මිණි කැට බිතෙ පුරවරේ
පියුමුපුලවුල් විල් ඈ

මුව දෙව් දා වත

දෙපද කාව්‍ය

පසුගිය නත්තල් කාලේ නිවාඩුවෙයි මං ආවේ
පුංචි බේබි එක්කල පාසල් යන්නයි මං ආවේ

පියසේන ඇසූ ප්‍රශ්නයක් - මොනිකා රුවන් පතිරණ

සැහැලි කාව්‍ය

දුදනොද බිඳ
බඳ තෙද කඳ
කඳ දෙව් රද සාමිනේ
මගෙ කුකුළා නැසූ එකා
දදය ඔබගෙ පාළු ය කා
තව එක බුද දිනක් තකා
ඉන්නට ඉඩ නොදී මකා

කුකුළු හැවිල්ල -රැයිපියල් තෙන්නකොන්

නිසඳැස්

හිස නමා ගති ඈ
සිහින් රතැඟිලි පටලවා ගති
සතියකට පෙර ගෙනා වර
විළිබර ය මගෙ රන්වන් මනාලිය

අලුත ගෙනා මනාලිය - ජී. බී. සේනානායක

සාහිත්‍ය කලා නිර්මාණ පරිශීලනයෙන් ලැබෙන ආස්වාදය හේතුවෙන් මිනිස් සිතෙහි හැඟීම් ප්‍රබෝධනය වෙයි. මෙය රසය යනුවෙන් හැඳින්වෙයි. රසයට හේතු වන්නේ කලා නිර්මාණයකින් මිනිස් සිතෙහි ඇති වන හැඟීම් එම කලා නිර්මාණයෙහි ඇති විවිධ ප්‍රයෝග හේතුවෙන් ආස්වාදනීය තත්ත්වයකට පත් වීම යි. මෙවැනි මූලික හැඟීම් හා ඒවා පදනම් කර ගත් ආස්වාදනීය තත්ත්ව හෙවත් රස කිහිපයක් ගැන පෙරදිග සාහිත්‍යකලා විචාරයේ සඳහන් වේ.

මෙවැනි සියලු කරුණු විමසා බැලීමෙන් අනතුරුව නිර්මාණකරුවාගේ අරමුණ සාර්ථක වී ද නො වී ද යන්න විමසා බැලීම සාහිත්‍ය විචාරක කාර්යයේ දී වැදගත් වේ. එහි දී විචාරාත්මක බස් වහරක් පරිහරණය කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

අවබෝධය

1. සාහිත්‍ය රස වින්දනය හා සාහිත්‍ය විචාරය අතර ඇති වෙනස කුමක් ද?
2. සාහිත්‍ය කෘතියක් රස වින්දනයේ දී හෝ විචාරයේ දී හෝ අවධානයට ලක් විය යුතු කරුණු මොනවා ද?
3. අරමුණ හා වස්තුවිෂය (අත්දැකීම) අතර වෙනස පහදන්න.
4. සාහිත්‍යකරුවා අත්දැකීම් ලබා ගන්නා මාර්ග මොනවා ද?
5. කාව්‍යාලංකාර ලෙස යොදා ගැනෙන උපමා හා රූපක අතර වෙනස පහදන්න.

ලිඛිත අභ්‍යාස

1. පහත සඳහන් යෙදුම්වල අරුත් ඉස්මතු වන ලෙස වාක්‍ය තනන්න.

   i. ප්‍රතිභාව　　ii. අපූර්වත්වය
   iii. ඖචිත්‍යය　　iv. පරිකල්පන ශක්තිය
   v. අනුභූතිය

2. පහත දැක්වෙන පද්‍යය ඇසුරින් අසා ඇති ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු ලියන්න.

   රිවිබිම්බා යුරු රිවිකුල　　කමලකර
   පියුමම්බා නිතොරව රැඳි　　උරමැඳුර
   මෙනරම්බා හිමි රූ සිරිනි　　මනහර
   පැරකුම්බා නරනිඳු සඳ දකු　　මිතුර

   i. මේ පද්‍යයේ ඇති උපමා දෙකක් උපුටා ලියන්න.
   ii. මෙයින් රූපක දෙකක් උපුටා ලියන්න.
   iii. අනුප්‍රාසය දැක්වෙන අවස්ථාවක් දක්වන්න.
   iv. එළිසමය යොදා ගැනෙන අවස්ථාවක් දක්වන්න.
   v. කවියා යොදා ගෙන ඇති විරිත හඳුන්වන්න.

ප්‍රායෝගික අභ්‍යාස

1. විවිධ වීරිත්වලින් ලියැවුණු පද්‍ය එක් කරන්න.
2. සාහිත්‍ය විචාරය හා රස වින්දනය පිළිබඳව පුවත්පත්වල නිතර ලිපි පළ වේ. ඒවා එකතු කරන්න.
3. සාහිත්‍යාත්මක වචන එකතු කර කුඩා ශබ්දකෝෂයක් සකස් කරන්න.
4. පද්‍ය පන්තියක් තෝරාගෙන චිත්‍රයක් නිර්මාණය කරන්න. (ඉහත ප්‍රායෝගික ක්‍රියාකාරකම්, කණ්ඩායම් පැවරුමක් ලෙස පන්තියට යොමු කරන්න.)
5. පහත දී ඇති ගද්‍ය ඡේදය හා පද්‍ය පන්ති පිළිබඳ රසවින්දනයක යෙදෙන්න.

i. බුළු මල් පිපෙන කාලයට මුළු නෙල්ලි කැලේ එක ම මී පැණි මුට්ටියක් සේ මී පැණි සුවඳින් සුවඳවත් වෙයි. මදින් මඳ ඉදිරි පසු වී පිපෙන සෙසු තුරු ලිය මඬුවල ගැවැසෙන තවත් නොයෙක් කෘමීන්ගේ ගුමු ගුමුවෙන් එකල එය පිරෙයි. පල ගැනී, කිරි වදින අතර සිය ගණනින් සැදි කුරුලු රංචු එහි පැමිණෙති. පල පමණක් නො ව කොළ දලු හා මුල් ද වළඳන රිළා වඳුරු සත්තු කවදත් හැසිරෙති. පැසී, ඉදී බිම වැටෙන අරළු බුළු නෙල්ලි ආදියේ ගුණ දන්නා හෙයින් දෝ ගෝන මුව ආදීහු ද නිතර එළඹෙති. වලසා ඇතැම් විට කහට ගෙඩි කෑමට ගස්වලට ද බඩ ගාන අතර මුව රිළා වඳුරු ආදි ගොදුරු ඇති හෙයින් කොටි හපුවා පවා එහි නො ගැවසෙන්නේ නො වේ. මෙසේ උද්භිද සත්ත්ව දෙවර්ගයේ ම ප්‍රකෘති අලංකාරයේ මධ්‍යස්ථානයක් බඳු වූ නෙල්ලි කැලේ මට මගේ රාජ්‍යයට අයත් රාජකීය උද්‍යානය වූයේ ය.

(මගේ රාජ්‍යය - මායා රංජන්)

ii. හැංගිමුත්තං

මල්ලිට නං කොහොමත් බෑ වැඩි වේලා හැංගෙන්න ට
අහු වෙනවා එක පාරක් ඒ අත මේ යන කො ට

තාත්ත නං හැංගුණාම හොයා ගන්න බෑ කොහොම ත්
හොයන්න බෑ දවස තිස්සෙ අපි එක්වීලා හෙව්ව ත්

නැගිටින්නට පෙර අප කවුරුත් තාත්ත හැංගෙන වා
හීන් සැරේ, අපි නින්දට ගිය පසු එළියට එන වා

වැඩට ගිහිල්ලා තාත්ත, හැංගෙනවා නොවෙයි පු තේ
කියලා අම්මා කිව්වත් ඒ බොරුවක් කියා හි තේ

අහල පහල අය වැඩ ඇරිලා එනවා ගෙදර කලි න්
අම්මා කියන්නේ බොරුවක් බව තේරෙනවා ඒකෙ න්

නෑ නෑ ඒ හැංගෙන්නේ අපිත් එක්ක සෙල්ලමට යි
අද රෑ නං නැගිට ඉඳන් තාත්ත අල්ලනවාම යි

(විමල් දිසානායක)

iii. **ධීවරී ගීතය**

හිමි ඔබ සයුර මැද රුදු සටනක ය රයේ
පොල් අතු පැලේ මම තනියම වෙසෙමි බියේ
ඇතිමුත් හුරු පුරුදු එඩිතර ගතිය ළයේ
තරමක සැකයකින් ඔබ අද සවස ගියේ

අහසේ අඳුරු පැහැ වැහි කළු නගින කොට
සුළඟේ වෙනස මෙහි ගහ කොළ කියන කොට
ගෙරවිලි සහිත විදුලිය හඬ ඇසෙන කොට
හිමියනි මගේ හිත වාවනු බැරි ය මට

හබලට ඔබේ සවිබල අත රිදෙනවද
ඔරු කඳ උඩින් දළ රළ පෙළ නගිනවද
සීතල සුළඟ රළුවට ඇඟ වැදෙනවද
හිමියනි වෙහෙස නිදි මත දෙක දැනෙනවද

ගොඩ බිම කොහෙද නැති මහ මුහුදෙහි ඈත
හිමි ඈත වෙහෙසෙමින්, වෙහෙසී ඇති දෑත
ඔබ නැති නිසා හිමියනි මේ ළඟ පාත
සුළඟේ මැකී යයි මගෙ දුක් මුසු ගීත

එළියක් පෙනෙන විට හිමියනි වෙරළ බඩ
නැතහොත් දැනෙන විට ඔරුවක් ඇදෙන හැඩ
දෙසවන වැටෙන විට කිසිවකු නගන හඬ
මා නො දැනුවත්ව ම මම මගෙ දෙ පය උඩ

වැහිපොද මගෙ හිමිගෙ හිසමත නො වැටේවා
මේ රුදු සුළන් රැළි රළ පිට නො ගැටේවා
පැද යන ඔරුව වෙත මසු කැල දැවටේවා
ලන ඇම ගිලින තරමට උන් රැවටේවා

ඔබ එනතුරා නැත මගෙ හිත සැනසෙන්නේ
මා ගැන නො වෙ ද හිමි මේ හැටි වෙහෙසෙන්නේ
සවසට යාමටයි ඔබ උදයට එන්නේ
මෙහෙමද ජීවිතේ දිගට ම ගත වෙන්නේ

ඔබ මහ මුහුද මැද තනියම වෙසෙන කල
සිහියට නැගෙනු ඇත මෙහි මා නිදන පැල
හිමියනි ඔබට මගෙ හදවත මිහිරි කළ
සැනසුම තිබේ මේ පොල් අතු කුටිය තුළ

(කේයස්)

සාරාංශකරණය

කිසියම් වාක්‍යයක, ඡේදයක, ලිපියක, ප්‍රකාශනයක, දේශනයක අන්තර්ගත සාරය හෙවත් වැදගත් ම අදහස් පිඬු කොට දැක්වීම '**සාරාංශකරණය**' යි. යමක් අවබෝධ කර ගැනීමේ හැකියාවත් එහි සාරය වටහා ගෙන සංක්ෂිප්තව නැවත ප්‍රකාශ කිරීමේ හැකියාවත් මෙයින් බලාපොරොත්තු වේ.

> "උසස් ශිෂ්ටාචාරයක් හා සභ්‍යත්වයක් සහිත රටක සාහිත්‍යය උත්තරීතර තත්ත්වයක පවතී. අනුරපුර, පොලොන්නරු, දඹදෙණි, කුරුණෑගල, කෝට්ටේ වැනි සාහිත්‍ය යුග ඊට සාක්ෂි දරයි. මෙලෙස සාහිත්‍යය පෝෂණය වීම කෙරෙහි ප්‍රතිභා සම්පන්න නිර්මාණකරුවන් සිටීමත් එබඳු නිර්මාණ රස විඳීමට හැකි සංවේදී මනසකින් හා වාසනා ගුණයෙන් යුතු රසික පිරිසක් සිටීමත් යන කරුණු හේතු වී ඇත."

මෙම පාඨය සාරාංශ කළ විට මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

"උසස් සංස්කෘතියක් ද නිර්මාණකරුවන් හා රසිකයන් ද සහිත රටක සාහිත්‍යය පෝෂණය වන බව ඓතිහාසික යුග සාක්ෂි දරයි."

(වචන 17)

යම් පාඨයක් සාරාංශ කිරීමේ දී අවධානයට ලක් කළ යුතු කරුණු රැසකි.

- ★ පළමුව ඡේදය හරය වැටහෙන තෙක් කීප වරක් කියවන්න.
- ★ දෙවනුව එහි වැදගත් අදහස්වලට යටින් ඉරි අඳින්න. නැති නම් වෙන ම කොළයක ලියා ගන්න.
- ★ එහි දී නිදර්ශන, උපමා, විශේෂණ, අලංකාර, පුනරුක්ති, අනවශ්‍ය නිපාත ආදි සියල්ල බැහැර කරන්න.
- ★ ඉදිරිපත් කර ඇති කරුණුවල වැදගත්කම අනුව ඒවා පිළිවෙළට ගොනු කරන්න.
- ★ සාරාංශය ලිවිය යුතු වචන ගණන ගැන සැලකිලිමත් වන්න. (සාමාන්‍යයෙන් සාරාංශය දී ඇති කොටසෙන් තුනෙන් එකක් විය යුතු ය.)
- ★ ප්‍රධාන ඡේදයේ අදහස මැනවින් ප්‍රකාශ වන පරිදි ලියන්න.
- ★ ඡේද කීපයක් තිබුණත් එය එක් ඡේදයක් ලෙස ලිවිය යුතු ය.
- ★ සාරාංශගත ඡේදයේ ඇතුළත් වචන ගණන ඡේදය අවසානයේ අනිවාර්යයෙන් ම ලියන්න.

පහත ඡේද සාරාංශ කර ඇති අයුරු විමසා බලන්න.

රටක සැබෑ දියුණුවක් ඇති වීමට එරට වැසියන් බුද්ධිමත් අය විය යුතු අතර නීරෝගී අය ද විය යුතු ය. ඔවුන් අංග සම්පූර්ණ අධ්‍යාපනයක් ලැබිය යුතු ය. අංග සම්පූර්ණ අධ්‍යාපනයෙන් අදහස් කරන්නේ උපාධි ලැබීම හෝ නොයෙක් නොයෙක් විෂයයන් ගැන තොරතුරු ඉගෙනීම නො වේ. අධ්‍යාපනය නම් ජීවිතයට සෑම අතින් ම සූදානම් කිරීම යි.

ආදර්ශ පිළිතුර

(රටක් දියුණු වීමට එහි වැසියන් නියම ඉගෙනීමක් ද බුද්ධිය හා නීරෝගිභාවය ද ලැබූ අය විය යුතු ය.)

(වචන 16)

පහත දැක්වෙන ඡේදය වචන 50-60 අතර වන සේ සාරාංශ කර ලියන්න. ඔබේ සාරාංශයේ වචන සංඛ්‍යාව උත්තරය අග ලියන්න.

18-19 වැනි ශතවර්ෂයන්හි සිදු වූ ඇතැම් සමාජ විපර්යාස සාහිත්‍යය කෙරෙහි බලපෑ බව ද එය අලුත් මුහුණුවරකින් සකස් කිරීමෙහි ලා උපකාරී වූ බව ද වර්තමාන සාහිත්‍යය දෙස විචාරාක්ෂියෙන් බලන විට පෙනී යයි. යාන්ත්‍රික යුගයට සරිලන පරිදි සමාජය හැඩ ගැසීමෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් එහි අලුත් පන්තියක් පැන නැංගේ ය. එනම්: නාගරික මැද පන්තිය ය. වර්තමාන ලේඛකයන් බොහෝ සෙයින් බිහි වුයේ අලුතෙන් උද්ගත වූ මැද පන්තියෙන් ය. අතීතයෙහි සිට වැඩි වශයෙන් පැවිදි කතුවරුන්ට භාරව තිබූ ලේඛන කලාව ක්‍රමයෙන් ඔවුන්ගේ අතින් ගිලිහී, ගිහි ලේඛකයන්ගේ අතට පැමිණෙන්ට පටන් ගති. මේ වූ කලි සාහිත්‍ය ලෝකයෙහි එක්තරා විප්ලවයක් ඇති කිරීමෙහි ලා සමර්ථ වූ සිදුවීමකි. පැවිදි ලේඛකයන්ගේ කෘතිවලට සාමාන්‍යයෙන් විෂය නො වූ ඇතැම් මාතෘකා ගිහි ලේඛකයෝ තම රචනාවලට වස්තු කොට ගත්හ. බෙහෙවින් ආගමික ස්වරූපයක් දැරූ පැරණි සිංහල සාහිත්‍යය පොදු ජනයාගේ සාහිත්‍යයක් බවට පෙරළුණේ මේ සමාජ විපර්යාසයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනැ යි කිව හැකි ය. කවියාගේ පෞද්ගලික හැඟීම් ගැබ් කොට රචනා කරන ලද ශෘංගාරාත්මක පද්‍ය විශේෂයක් සිංහලයෙහි පහළ වූයේ මේ සමාජ විපර්යාසයට අප සාහිත්‍යය ගොදුරු වූ ප්‍රථම අවස්ථාවෙහි ය. එනම්: මාතර අවධියෙහි ය.

ආදර්ශ පිළිතුර

18-19 සියවස්වල ඇති වූ සමාජ විපර්යාසය වර්තමාන සාහිත්‍යයට බලපා තිබේ. යාන්ත්‍රික යුගයකට අනුව සැකසුණු සමාජයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස නාගරික මධ්‍යම පන්තිය බිහි විය. භික්ෂූන් භාරයේ පැවති ආගමික සාහිත්‍යය පොදු ජන සාහිත්‍යයක් බවට පරිවර්තනය වීමත් මාතර අවධියේ දී ශෘංගාරාත්මක පද්‍ය සිංහල සාහිත්‍යයට එක් වීමත් එහි ප්‍රතිඵලයකි.

(වචන 55)

ලිඛිත අභ්‍යාස

පහත දැක්වෙන පාඨ එහි වචන සංඛ්‍යාවෙන් තුනෙන් එකක් වන සේ සාරාංශ කර ලියන්න. සාරාංශයේ වචන ගණන පිළිතුර අග ලියන්න.

1. විචාරය යි කියන්නේ කාව්‍යයේ රසය සම්බන්ධයෙන් ඒ විඳින්නන් විසින් කරන ලද ප්‍රකාශනයට ය. එහෙත් රස විඳින හැම දෙනාට ම මේ කාර්යය මනා ලෙස ඉටු කළ නො හැකි ය. බස දන්නා සියලු දෙන ම කාව්‍යයේ රස විඳිති. එහෙත් තමා විඳි රසය කෙබන්දක් දැයි ප්‍රකාශ කිරීම වූ කලි හැම දෙනාට ම කළ හැක්කක් නො වේ. ඊට ආත්මාන්වේෂණය අවශ්‍ය ය. විචාරකයා තමාගේ හදවත දෙස බලා එහි භාවමය අත්දැකීම සුදුසු වචනයෙන් කියා පෑ යුතු ය.

2. බස දන්නා සියලු දෙනාට රස වින්දනයේ ශක්‍යතාව තිබෙන නමුත් නිර්මාණ විෂයයෙහි මෙන් වින්දන විෂයයෙහි ද පරිචය ඇත් නම් මැනවි. බස දැනීම වූ කලි එක් එක් කෙනා තුළ එක් එක් ප්‍රමාණයට පිහිටා තිබිය හැක්කකි. යන්තම් වචනාර්ථය තේරුම් ගැනීම ද බස දැනීමක් වේ. එහෙත් බස සම්පූර්ණයෙන් දැන ගැනීමට නම් බස් වහරේ විවිධාර්ථ වටහා ගත මනා ය. මතු පිටින් පෙනෙන වාච්‍යාර්ථය නො ව ව්‍යංග්‍යාර්ථය ද අවබෝධ කළ යුතු ය. බසේ බුද්ධිගෝචර වන කොටස පමණක් නො ව හෘදයගෝචර වන කොටස ද දත යුතු ය.

   රස වින්දනයට බස දැන ගැනීම අවශ්‍ය වන අතර කාව්‍ය රස වින්දනය හේතු කොට ගෙන බස පිළිබඳ දැනුම ද වර්ධනය වේ. මක් නිසා ද යත් බස ඉතා සූක්ෂ්ම ලෙස පරිහරණය කරන්නේ කවීන් වන බැවිනි. කවියා භාෂාවේ ඇති මුළු ශක්‍යතාවෙන් ප්‍රයෝජන ගන්නා කෙනෙකි. පිසමන් දන්නා අරක්කැමියා නොයෙක් ද්‍රව්‍ය ගෙන නොයෙක් අයුරින් මිශ්‍ර කොට අපූරු රසයෙන් යුත් අහර පිසන්නා සේ ම කවියා ද නොයෙක් වචන ගෙන, නොයෙක් අරුත් ගෙන, විවිධ ලෙස මිශ්‍ර කොට, පෙර නුවූ විරූ ව්‍යංග්‍යාර්ථ ශබ්ද ධ්වනි ඇති කොට අපූරු රසයක් නිර්මාණය කරයි.

3. කාව්‍ය විචාරය සඳහා මෙහි යොදා ඇති වචන මාලාව සංස්කෘත රස වාදයේ වචන මාලාව අනුව සකස් කර ගන්නා ලද්දකි. රස වාදය යි කියූ විට කවර රස වාද විශේෂයක් දැයි පැහැදිලි නො වන්නට පුළුවන. සංස්කෘතයෙහි රස වාදය ද කලින් කලට වෙනස් වූවකි. ආදියෙහි භරත මුනිවරයා විසින් ඉදිරිපත් කරන්ට යෙදුණු රස වාදය කාව්‍ය විචාරය සඳහා මනා උපකරණයක් කොට ගන්නා ලද්දේ නවවන ශතවර්ෂයෙහි විසූ ආනන්දවර්ධන ආචාර්යයන් විසිනි. භරත මුනිවරයා විසින් රස වාදය යොදන ලද්දේ දෘශ්‍ය කාව්‍යය හෙවත් නාට්‍යය සම්බන්ධයෙන් බව ඔහු විසින් "විභාවානුභාව ව්‍යභිචාරි සංයෝගාත් රසනිෂ්පත්තිඃ" යන සූත්‍රය විස්තර කොට තිබෙන අයුරින් පෙනී යයි. නාට්‍යයෙහි නම්, රස නිෂ්පත්තියට කාරණ වන අභිනය සතර වර්ගයකි. මෙයින් වාචිකාභිනය එකක් පමණි. එහෙත් ශ්‍රව්‍ය කාව්‍යයෙහි ඇත්තේ එක ම මාධ්‍යයකි. එනම් වචනය යි. එබැවින් ශ්‍රව්‍ය කාව්‍ය විවේචනයෙහි දී වචනයන්ගේ ව්‍යාපාරය විග්‍රහ කිරීම අත්‍යවශ්‍ය ය. මේ කටයුත්ත මැනවින් කෙළේ

ආනන්දවර්ධනාචාරීන් හා ඔවුන් අනුගමනය කළ ශිෂ්‍ය පරම්පරාව ය. වචනාර්ථ විග්‍රහ කළ ආනන්දවර්ධනාචාරීහු ධ්වනි වාදය ඉදිරිපත් කළහ. වාච්‍යාර්ථ, ව්‍යංග්‍යාර්ථ, ධ්වනිය ආදි වචන සාහිත්‍ය විචාරයට පිවිසුණේ මින් පසු ය.

4. ජනශ්‍රැති යනුවෙන් අප විසින් හඳුන්වනු ලබන ජන සම්ප්‍රදායයන් සියල්ල තුළින් මූලිකව ම සිදු කරනු ලැබ ඇත්තේ එක් පරම්පරාවක් විසින් ලබා ගන්නා ලද සමස්ත දැනුම් පද්ධතිය ඊළඟ පරම්පරාව සඳහා උරුම කොට දීම ය. මේ දැනුම් සම්භාරය යනු එක අංශයක එක පැතිකඩක් පමණක් සම්බන්ධ වූ ඒවා නොවී ය. එහෙයින් කුමන ජනශ්‍රැතියක් විශ්ලේෂණයට භාජනය කරනු ලැබුවත් යම් අංශයක් හා බැඳි දැනුම් ඒ වටා ගොනු වී ඇති බව දැකිය හැකි වනු ඇත. මින්නේරිය වැව වේවා, කලා වැව වේවා, සොරබොර වැව වේවා ආශ්‍රය කොට ගත් ජනප්‍රවාද සලකා බැලූ කල්හි ඒවායෙහි විනිවිද දැකිය හැක්කේ පැරැන්නන් වැව් බැඳීම සඳහා යෝග්‍ය ස්ථාන නිශ්චිත කොට ගැනීමට පාදක කොට ගත් කරුණු ය. වැව් බැඳීම සඳහා යොදා ගත් තාක්ෂණික ක්‍රමවේදයන් ය, අනුගමනය කළ සිරිත් විරිත් ය, ඉටු කරන ලද පුද පිළිවෙත් ය. අනුරාධපුරය වේවා, පොලොන්නරුව වේවා, දඹදෙණිය වේවා අගනුවර ඇසුරු කොට ගත් ජනප්‍රවාද මගින් අපට ආරක්ෂා සහිත ජයග්‍රාහී රාජකීය අගනුවරක් ඉදි කිරීම සඳහා යෝග්‍ය තැන් සොයා ගැනීමට යොදා ගත් දැනුම් සම්භාරය මෙන් ම එම නගර ඉදි කිරීම සඳහා කරන ලද සැලසුම් හා උපයෝගි කොට ගත් ක්‍රමවේද පිළිබඳ අවබෝධයක් ද ලද හැකි ය.